

3. Проектно-исследовательский этап: защита проекта-раскадровки с обоснованием выбора визуальных решений и культурных параллелей.

Апробация модели показала повышение мотивации к работе с текстом, углубление его понимания (необходимость отбора кадров заставляет перечитывать произведение) и расширение кругозора учащихся. Как справедливо отмечает М.В. Смышляева, «*быть может, нам, сегодняшним учителям, не стоит отмахиваться от повального увлечения детей анимешно-фэнтезийными историями, а отнестись к ним более серьёзно?*» [1].

Заключение. Обращение к элементам восточноазиатской культурной традиции в проектной деятельности старшеклассников является педагогически целесообразным способом диалога культур. Предложенная модель позволяет активизировать смысловое чтение через визуальное моделирование, продемонстрировать универсальность художественных приёмов и сформулировать у учащихся интерес к неевропейским эстетическим системам. Перспективой исследования является разработка системы заданий для различных произведений школьной программы с использованием метода раскадровки.

1 Смышляева, М.В. От манги к пониманию русской классики [Электронный ресурс]. Режим доступа: <https://www.teacherjournal.ru/categories/15/articles/1414?ysclid=mljhegw0ur941536517> (дата обращения: 10.02.2026).

2 Михайлова, В. А. Образовательный и воспитательный потенциал аниме и манги, или почему аниме полезно читать как школьнику, так и учителю [Электронный ресурс]. Режим доступа: <https://school-science.ru/7/20/39989?ysclid=mljhqrxl1897144412> (дата обращения: 10.02.2026).

3 Елисева, Л. Манга в педагогике: роль и направления взаимодействия [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://pedagogic.ru/news/item/f00/s11/n0001163/index.shtml> (дата обращения: 10.02.2026).

4 Каменских, Е. Н. Образы русских писателей и известных личностей в аниме / Е. Н. Каменских. – Пермь: ПГНИУ. – 2024.

5 Технология использования мультипликационных фильмов в работе педагога : методические рекомендации / [сост.: А. Е. Оксенчук, Ю. С. Голубева] ; М-во образования Республики Беларусь, Учреждение образования «Витебский государственный университет имени П. М. Машерова», Кафедра дошкольного и начального образования. – Витебск : ВГУ имени П. М. Машерова, 2020. – 47 с. – URL: <https://rep.vsu.by/handle/123456789/25570> (дата обращения: 11.02.2026). – Текст: электронный.

РЭГІЯНАЛЬНЫЯ ФРАЗЕАЛАГІЧНЫЯ АДЗІНКІ З АГУЛЬНЫМ ЗНАЧЭННЕМ АБЫЯКАВАСЦІ

Хрыпач А.М.,

*магістрантка 1 курса навучання ВДУ імя П.М. Машэрава, г. Віцебск, Рэспубліка Беларусь
Навуковы кіраўнік – Семянькова Г.К., канд. філал. навук, дацэнт*

Адносіны чалавека да навакольнага свету і іншых людзей заўсёды знаходзілі адлюстраванне ў мове. Адною з характэрных рыс псіхалогіі чалавека з'яўляецца абыякавасць – стан поўнай незацікаўленасці, раўнадушнасці, безуважлівасці да чаго- або каго-небудзь. Гэта ўніверсальная чалавечая рыса выяўляецца ва ўстойлівых выразах народнай мовы, якія характарызуюць своеасаблівае светаўспрыманне носьбітаў мясцовых гаворак. *Мэта артыкула* – выявіць рэгіянальныя фразеалагічныя адзінкі Віцебскай і Гродзенскай абласцей з агульным значэннем абыякавасці, вызначыць іх структурна-семантычныя асаблівасці, устанавіць характар узаемасувязей паміж дыялектызмамі. *Актуальнасць* даследавання абумоўлена неабходнасцю сістэматызацыі і апісання рэгіянальнага фразеалагічнага фонду беларускай мовы, а таксама лінгвакультуралагічнай каштоўнасцю названых адзінак, якія адлюстроўваюць народнае ўспрыманне абыякавасці як адмоўнай маральнай якасці.

Матэрыял і метады. Матэрыял даследавання – рэгіянальныя фразеалагічныя адзінкі, уключаныя ў «Слоўнік дыялектнай фразеалогіі Гродзеншчыны» М.А. Даніловіча [1] і «Слоўнік дыялектнай фразеалогіі Віцебшчыны» [2] А.С. Дзядовой і Г.К. Семяньковай. У працэсе аналізу былі выкарыстаны метады выбаркі, параўнальна-супастаўляльны і апісальна-аналітычны метады.

Вынікі і іх абмеркаванне. Абыякавасць як семантычная катэгорыя не шырока прадстаўлена ў фразеалагічнай карціне свету беларускіх дыялектаў. Рэгіянальныя фразе-

алагічныя адзінкі з семантыкай абыякавасці адлюстроўваюць народнае разуменне раўнадушнасці, безуважлівасці і нявартасці той ці іншай з'явы.

У «Слоўніку дыялектнай фразеалогіі Гродзеншчыны» М.А. Даніловіча і «Слоўніку дыялектнай фразеалогіі Віцебшчыны» намі было выяўлена дзесяць фразеалагічных адзінак з агульным значэннем абыякавасці.

Значэнне поўнай тоеснасці, нявартасці адрознення паміж аб'ектамі на Гродзеншчыне выражаюць фраземы **адзін пярун** (Дзятлаўскі раён), **адна хвала** (Гродзенскі раён), **вшыстка една** (Гродзенскі раён), **ці грэх ці два** (Ашмянскі раён), **ці кіем ці палкай** (Слоніўскі раён). На Віцебшчыне агульнае значэнне 'ўсё адно' мае фразема **адна трасца** (Шумілінскі раён), якая ў сваім складзе ўтрымлівае назву хваробы (трасца, г.зн. ліхаманка) для перадачы ідэі поўнай тоеснасці паміж пэўнымі адмоўнымі з'явамі.

Выраз **вшыстка една** з'яўляецца калькай з польскай мовы (*wszystko jedno*), яго бытаванне на тэрыторыі рэгіёна сведчыць пра моўны ўплыў польскай мовы на гаворкі Гродзеншчыны, дзе выраз замацаваўся ў фанетычна адаптаванай форме.

Поўную незацікаўленасць, халоднасць адносін, адсутнасць якой-небудзь рэакцыі на нешта на Віцебшчыне перадае фразема **халодны як студзень** (Шаркаўшчынскі раён), якая праз метафарызацыю часавага паняцця (студзень – самы халодны месяц года) стварае вобраз эмацыянальнай халоднасці і абыякавасці. На Гродзеншчыне з семантыкай поўнай незацікаўленасці ўжываюцца фраземы **хай ваўку баліць** (Карэліцкі раён), **хай яго цёмны ведае** (Гродзенскі раён).

Фразема **хай ваўку баліць** звязана з вобразам ваўка як сімвалам нечага чужога, не свайго. Выраз **хай яго цёмны ведае** ўтрымлівае вобраз «цёмнага» (нячыстай сілы, невядомага), які служыць для поўнага адмежавання ад нечага, пра што чалавек не хоча нават думаць.

На Віцебшчыне бытуе фразема **хоць коней красці** (Чашніцкі раён), якая мае экспрэсіўна-іранічную афарбоўку і выражае абыякавасць да любых дзеянняў іншых людзей. Устойлівы выраз утрымлівае гіпербалічны кампанент, які дапамагае падкрэсліць, наколькі далёка можа зайсці абыякавасць: нават крадзеж коней не выклікае рэакцыі. Аналіз структурных асаблівасцей фразеалагізмаў дазволіў выявіць як агульныя, так і спецыфічныя мадэлі ў абедзвюх абласцях. Найбольш прадуктыўнай з'яўляецца мадэль «лічэбнік + назоўнік» (**адна трасца, адзін пярун, адна хвала**), якая ўтварае кампактны выраз з паказчыкам тоеснасці. Сустракаецца мадэль з парнымі злучнікамі *ці – ці* (**ці грэх ці два, ці кіем ці палкай**), якая дапамагае ў выражэнні падабенства праз параўнанне варыянтаў.

Заклучэнне. Такім чынам, рэгіянальныя фразеалагізмы з семантыкай абыякавасці, што бытуюць на тэрыторыі Віцебскай і Гродзенскай абласцей, прадстаўлены невялікай колькасцю адзінак. Аналіз устойлівых выразаў дае падставы сцвярджаць, што пры іх утварэнні шырока выкарыстоўваецца канкрэтна-бытавая метафарызацыя: для перадачы абыякавасці вобразы бяруцца з рэалій быту (*кіі, палка, трасца*), рэлігіі (*грэх, цёмны, пярун*), жывёльнага свету (*ваўк, конь*).

Фраземы Гродзеншчыны вылучаюцца больш лаканічнай структурай і выразнасцю, яны ўтрымліваюць польскамоўныя запазычаныя (**вшыстка една**), якія адлюстроўваюць памежнае культурна-моўнае ўзаемадзеянне. На Віцебшчыне пераважаюць разгорнутыя параўнальныя канструкцыі з дзяслоўным кампанентам і экспрэсіўнымі вобразамі. Усе ўстойлівыя выразы маюць адмоўную ці іранічную афарбоўку. Гэта, магчыма, звязана з тым, што абыякавасць у народнай свядомасці ацэньваецца як адмоўная маральная якасць.

Агульныя крыніцы метафарызацыі ў абедзвюх абласцях сведчаць пра адзінства беларускай народнай культуры і сістэмы маральных каштоўнасцей, адрозненні ж ва ўжывальных мадэлях і кампанентах абумоўлены спецыфікай гісторыка-культурнага развіцця кожнага рэгіёна.

1 Даніловіч, М.А. Слоўнік дыялектнай фразеалогіі Гродзеншчыны / М.А. Даніловіч ; УА «Гродзенскі дзярж. ун-т імя Я. Купалы». – Гродна : ГрДУ імя Я. Купалы, 2000. – 267 с.

2 Слоўнік дыялектнай фразеалогіі Віцебшчыны / склад.: А.С. Дзядова, Г.К. Семянькова ; пад рэд. А.С. Дзядовай. – Віцебск : ВДУ імя П.М. Машэрава, 2025. – 108 с.

3 Дзядова, А.С. Чалавек у люстэрку беларускай фразеалогіі і парэміялогіі : манаграфія / А.С. Дзядова. – Тэкст : электронны // Рэпозіторый ВДУ імя П.М. Машэрава. – URL: <https://rep.vsu.by/handle/123456789/3208> (дата звароту: 03.03.2026). – Электрон. копія друк. выд.: Віцебск : ВДУ імя П.М. Машэрава, 2013. 161 с.